

ТӨЛЕГЕН АЙБЕРГЕНОВ – ҚАЗАҚ ЛИРИКАСЫНЫҢ МӨЛДІР ҮНІ

Абдурахманова Асем Ергали қызы

*Шығыс мемлекеттік педагогика университеті
Қазақ тілі және әдебиет бағыты 1-курс магистрі*

Аннотация

Бұл мақалада қазақ поэзиясының көрнекті өкілі Төлеген Айбергеновтің шығармашылық әлемі, лирикалық поэзиясының тақырыптық-идеялық ерекшеліктері мен көркемдік табиғаты жан-жақты талданады. Ақынның қысқа ғұмырында қалдырған мол мұрасы қазіргі қазақ әдебиетінің дамуындағы маңызды кезеңдердің бірі ретінде қарастырылады.

Кілтті сөздер: Төлеген Айбергенов, лирика, қазақ поэзиясы, көркемдік, образ, романтика, әдеби мұра.

Abstract

This article comprehensively analyzes the creative world of Tolegen Aibergenov, a prominent representative of Kazakh poetry, the thematic and ideological features of his lyrical poetry, and the artistic nature of his work. The poet's rich legacy left in his short life is considered one of the most important stages in the development of modern Kazakh literature.

Keywords: Tolegen Aibergenov, lyrics, Kazakh poetry, artistry, image, romance, literary heritage.

Кіріспе

Төлеген Айбергенов – қазақ поэзиясына күтпеген сәтте келгендей әсер қалдырған, дегенмен өзінің жарқ еткен поэзиясымен әдебиет тарихына өшпес

қолтаңба қалдырған тұлға. Оның шығармашылығы – қазақ лирикасының жаңа тынысы, сезім мен сырға толы кеңістігі. Ақын поэзиясының басты құндылығы – оның шынайылығында, адам жанының нәзік қылдарын дәл басуында. Қазіргі кезеңде Айбергенов мұрасын зерделеу оның поэзиясының ұлттық танымдағы орнын анықтауға мүмкіндік береді. Төлеген Айбергенов – қазақ поэзиясына күтпеген сәтте келгендей әсер қалдырған, дегенмен өзінің жарқ еткен поэзиясымен әдебиет тарихына өшпес қолтаңба қалдырған тұлға. Оның шығармашылығы – қазақ лирикасының жаңа тынысы, сезім мен сырға толы кеңістігі. Ақын поэзиясының басты құндылығы – оның шынайылығында, адам жанының нәзік қылдарын дәл басуында. Қазіргі кезеңде Айбергенов мұрасын зерделеу оның поэзиясының ұлттық танымдағы орнын анықтауға мүмкіндік береді. Төлеген Айбергенов – қазақ поэзиясына күтпеген сәтте келгендей әсер қалдырған, дегенмен өзінің жарқ еткен поэзиясымен әдебиет тарихына өшпес қолтаңба қалдырған тұлға. Оның шығармашылығы – қазақ лирикасының жаңа тынысы, сезім мен сырға толы кеңістігі. Ақын поэзиясының басты құндылығы – оның шынайылығында, адам жанының нәзік қылдарын дәл басуында. Қазіргі кезеңде Айбергенов мұрасын зерделеу оның поэзиясының ұлттық танымдағы орнын анықтауға мүмкіндік береді.

Өмір жолы мен ақындық қалыптасуы

Төлеген Айбергенов 1937 жылы Қарақалпақстанның Қоңырат өңірінде дүниеге келді. Бала кезінен әдебиетке ерекше жақын болып, өлеңді ерте жастан-ақ жаза бастады. 1950–60 жылдары әдеби ортаға келуі қазақ поэзиясына жаңа леп әкелді. Ақын оқыған мектеп, өскен ортасы, алған тәрбиесі оның поэзиясының ұлттық рухта қалыптасуына ықпал етті. Төлегеннің шығармашылық әлемі ерекше дарынмен, табиғи шабытпен біте қайнасып жатты. Оның алғашқы өлеңдерінен-ақ болашақ үлкен ақынға тән шынайы сезім, қуатты ой, жаны таза лиризм байқалады. Төлеген Айбергенов

1937 жылы Қарақалпақстанның Қоңырат өңірінде дүниеге келді. Бала кезінен әдебиетке ерекше жақын болып, өлеңді ерте жастан-ақ жаза бастады. 1950–60 жылдары әдеби ортаға келуі қазақ поэзиясына жаңа леп әкелді. Ақын оқыған мектеп, өскен ортасы, алған тәрбиесі оның поэзиясының ұлттық рухта қалыптасуына ықпал етті. Төлегеннің шығармашылық әлемі ерекше дарынмен, табиғи шабытпен біте қайнасып жатты. Оның алғашқы өлеңдерінен-ақ болашақ үлкен ақынға тән шынайы сезім, қуатты ой, жаны таза лиризм байқалады. Төлеген Айбергенов 1937 жылы Қарақалпақстанның Қоңырат өңірінде дүниеге келді. Бала кезінен әдебиетке ерекше жақын болып, өлеңді ерте жастан-ақ жаза бастады. 1950–60 жылдары әдеби ортаға келуі қазақ поэзиясына жаңа леп әкелді. Ақын оқыған мектеп, өскен ортасы, алған тәрбиесі оның поэзиясының ұлттық рухта қалыптасуына ықпал етті. Төлегеннің шығармашылық әлемі ерекше дарынмен, табиғи шабытпен біте қайнасып жатты. Оның алғашқы өлеңдерінен-ақ болашақ үлкен ақынға тән шынайы сезім, қуатты ой, жаны таза лиризм байқалады.

Айбергенов лирикасының тақырыптық-идеялық ерекшеліктері

Төлеген Айбергенов поэзиясының басты тақырыптарының бірі – туған жерге деген сүйіспеншілік. Ақын үшін туған топырақ тек географиялық мекен емес, ол – рухани әлемнің нәр алар бастауы. Сонымен қатар ақын лирикасында махаббат, адамгершілік, достық, болашаққа сенім сынды жалпыадамзаттық құндылықтар кең көлемде жырланады. Айбергенов поэзиясында романтикалық рух басым: ол болашаққа үмітпен қарап, адамзаттың асқақ мұратын жырға қосты. Оның өлеңдеріндегі табиғат суреттері де ерекше көркемдік қуатқа ие, табиғи бояуы қанық, сезімге толы. Төлеген Айбергенов поэзиясының басты тақырыптарының бірі – туған жерге деген сүйіспеншілік. Ақын үшін туған топырақ тек географиялық мекен емес, ол – рухани әлемнің нәр алар бастауы. Сонымен қатар ақын лирикасында махаббат, адамгершілік,

достық, болашаққа сенім сынды жалпыадамзаттық құндылықтар кең көлемде жырланады. Айбергенов поэзиясында романтикалық рух басым: ол болашаққа үмітпен қарап, адамзаттың асқақ мұратын жырға қосты. Оның өлеңдеріндегі табиғат суреттері де ерекше көркемдік қуатқа ие, табиғи бояуы қанық, сезімге толы. Төлеген Айбергенов поэзиясының басты тақырыптарының бірі – туған жерге деген сүйіспеншілік. Ақын үшін туған топырақ тек географиялық мекен емес, ол – рухани әлемнің нәр алар бастауы. Сонымен қатар ақын лирикасында махаббат, адамгершілік, достық, болашаққа сенім сынды жалпыадамзаттық құндылықтар кең көлемде жырланады. Айбергенов поэзиясында романтикалық рух басым: ол болашаққа үмітпен қарап, адамзаттың асқақ мұратын жырға қосты. Оның өлеңдеріндегі табиғат суреттері де ерекше көркемдік қуатқа ие, табиғи бояуы қанық, сезімге толы.

Көркемдік-эстетикалық ерекшеліктер

Айбергеновтің поэтикалық тілі өте нәзік те күрделі. Ол сөзге ерекше мән беріп, образды ойлаудың жаңа үлгісін көрсетті. Метафора, теңеу, символдық бейнелер ақын поэзиясының басты көркемдік тетіктеріне айналды. Оның ырғақ пен интонацияға деген ерекше талғамы әр өлеңінен сезіліп тұрады. Әсіресе, көңіл-күй лирикасында ақын өз сезімін оқырманға тікелей жеткізуден гөрі астарлы оймен беруді жөн көрген. Бұл оның поэзиясына тереңдік пен философиялық мән үстейді. Айбергеновтің поэтикалық тілі өте нәзік те күрделі. Ол сөзге ерекше мән беріп, образды ойлаудың жаңа үлгісін көрсетті. Метафора, теңеу, символдық бейнелер ақын поэзиясының басты көркемдік тетіктеріне айналды. Оның ырғақ пен интонацияға деген ерекше талғамы әр өлеңінен сезіліп тұрады. Әсіресе, көңіл-күй лирикасында ақын өз сезімін оқырманға тікелей жеткізуден гөрі астарлы оймен беруді жөн көрген. Бұл оның поэзиясына тереңдік пен философиялық мән үстейді. Айбергеновтің поэтикалық тілі өте нәзік те күрделі. Ол сөзге ерекше мән беріп, образды

ойлаудың жаңа үлгісін көрсетті. Метафора, теңеу, символдық бейнелер ақын поэзиясының басты көркемдік тетіктеріне айналды. Оның ырғақ пен интонацияға деген ерекше талғамы әр өлеңінен сезіліп тұрады. Әсіресе, көңіл-күй лирикасында ақын өз сезімін оқырманға тікелей жеткізуден гөрі астарлы оймен беруді жөн көрген. Бұл оның поэзиясына тереңдік пен философиялық мән үстейді.

Ақын мұрасының қазақ әдебиетіндегі орны

Төлеген Айбергенов – қазақ поэзиясына жаңа серпін әкелген жаңашыл ақын. Оның шығармашылығы 1960-жылдардағы әдеби жаңарудың көрінісі болды. Қазіргі қазақ поэзиясында да Айбергенов дәстүрі жалғасып келеді, көптеген жас ақындар оның әсерімен өсіп, лирикалық поралын жаңа белеске көтерді. Айбергеновтің жырлары тек әдебиеттанушылардың ғана емес, жалпы оқырман қауымның жүрегінен орын алды. Төлеген Айбергенов – қазақ поэзиясына жаңа серпін әкелген жаңашыл ақын. Оның шығармашылығы 1960-жылдардағы әдеби жаңарудың көрінісі болды. Қазіргі қазақ поэзиясында да Айбергенов дәстүрі жалғасып келеді, көптеген жас ақындар оның әсерімен өсіп, лирикалық поралын жаңа белеске көтерді. Айбергеновтің жырлары тек әдебиеттанушылардың ғана емес, жалпы оқырман қауымның жүрегінен орын алды. Төлеген Айбергенов – қазақ поэзиясына жаңа серпін әкелген жаңашыл ақын. Оның шығармашылығы 1960-жылдардағы әдеби жаңарудың көрінісі болды. Қазіргі қазақ поэзиясында да Айбергенов дәстүрі жалғасып келеді, көптеген жас ақындар оның әсерімен өсіп, лирикалық поралын жаңа белеске көтерді. Айбергеновтің жырлары тек әдебиеттанушылардың ғана емес, жалпы оқырман қауымның жүрегінен орын алды.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, Төлеген Айбергенов – қысқа ғұмырына қарамастан, қазақ әдебиетінде өшпес із қалдырған поэзия алыбы. Оның әр өлеңі сезім мен

сырға толы, адамгершілік пен рухани тазалықты жырлайды. Төлеген Айбергенов шығармашылығы – қазақ лирикасының інжу-маржаны, ұлт руханиятының мәңгілік қазынасы. Қорыта айтқанда, Төлеген Айбергенов – қысқа ғұмырына қарамастан, қазақ әдебиетінде өшпес із қалдырған поэзия алыбы. Оның әр өлеңі сезім мен сырға толы, адамгершілік пен рухани тазалықты жырлайды. Төлеген Айбергенов шығармашылығы – қазақ лирикасының інжу-маржаны, ұлт руханиятының мәңгілік қазынасы. Қорыта айтқанда, Төлеген Айбергенов – қысқа ғұмырына қарамастан, қазақ әдебиетінде өшпес із қалдырған поэзия алыбы. Оның әр өлеңі сезім мен сырға толы, адамгершілік пен рухани тазалықты жырлайды. Төлеген Айбергенов шығармашылығы – қазақ лирикасының інжу-маржаны, ұлт руханиятының мәңгілік қазынасы.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Айбергенов Т. Таңдамалы шығармалар. – Алматы: Жазушы, 1978.
2. Қазақ әдебиеті тарихы. – Алматы: Білім, 2005.
3. Қирабаев С. Қазақ әдебиеті. – Алматы: Қазақ университеті, 1999.
4. Нұрғалиев Р. Әдебиет әлемі. – Алматы: Санат, 2004.
5. Қазақ поэзиясының антологиясы. – Астана, 2010.